

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XV — Број 98 — Субота, 14 новембар 1953

МИКИ И ЊЕГОВ ДВОЈНИК

НАПАД НА ДВА ФРОНТА

ПРЕД САМУ ЗОДУ МИКИ И МИНИ СТИГЛИ СУ ПРЕД ЗАМАК ВОЈВОДЕ БЛЕДИОКЕ

ОТВАРАЈТЕ БРАТА...! ПУСТИТЕ МЕ УНУТРА!

ШТА ЈЕ? ЈА САМ СЕСТРА КРАЈА МИХАЈЛО! СМЕСТА МЕ ПУСТИТЕ К ЊЕМУ! ИМАМ НЕШТО ДА РАЗГОВАРАМ С ЊИМ!

КАКВА ЈЕ ТО ГЛУПОСТ?! КО ВАМ ЈЕ РЕКАО ДА ЈЕ КРАЈ ОВДЕ?... ОН СЕ НАЛАЗИ У ДВОРУ!

НИЈЕ НЕГО!

ОКРУЖЕН СВОЈИМ ТЕЛОХРАНИТЕЉИМА ВОЈВОДА БЛЕДИОКА ЈЕ ДА ЛИЧНО РАЗГОВАРА СА МИНИ

ПРОШЛО ЈЕ ДЕСЕТ МИНУТА! САД ЈЕ ВРЕМЕ ДА И ЈА СТУПИМ У АКЦИЈУ!

ПОЗНАТА МИ ЈЕ ЦЕЛА ПРИЧА, ТАМАН КАО И ВАМА! ПРЕМА ТОМЕ И ГРАМО С ОТВОРЕНИМ КАРТАМА! ГДЕ ЈЕ МИХАЈЛО?

ЦЕО СВЕТ ТО ЗНА!... ВОДИТЕ МЕ К ЊЕМУ И ДОСТА ДИСКУСИЈЕ!

ПРИЧЕКАЈТЕ! МОРАМ ДА ПИТАМ ВОЈВОДУ!

НЕМОГУЋЕ! ТО МОРА ДА ЈЕ НЕКИ ТРИК! СТРАЖАРИ НЕКА ПОСЕ НАОРУЖАЈУ И НЕКА ПОБУ СА МНОМ!... ИДИ, ПРОБУДИ ИХ!

ДОК ЈЕ МИНИ ЗАГОВАРАЛА ВОЈВОДУ БЛЕДИОКУ И ЊЕГОВЕ СТРАЖАРЕ, МИКИ ЈЕ НЕПРИЈАТЕЉУ ЗАШАО ЗА ЛЕКА...

ЕХЕЕЕ! ШТА ЈЕ ТО...?!

КАКВА ЈЕ ТО НАЧИН? КАКО СЕ УСУЂУЈЕШ?... ЈА БУ ТЕБЕ...

ПОССЕЕСТ! МИХАЈЛО! НЕ ДЕРИ СЕ!

ЈА САМ МИКИ МАУС! ОБУДИ СЕ И БРЗО ИСКОЧИ КРОЗ ПРОЗОР...! ДОШЛИ СМО ДА ТЕ СПАСЕМО!

ИДУЋЕМ БРОЈУ:
МИХАЈЛО ДЕЛИ ОРДЕЊЕ

ТРАГАЊА ЗА ИШЧЕЗЛИМ ЦИВИЛИЗАЦИЈАМА НА ОСТРВУ ВАСКРЕСЊА

(2)

Испитујући њихову архитектуру и митологију, могућно је пратити дугу сеобу белих брадатих људи од Мексика, преко Централне Африке, све до Перуа. Ту наједном нестаје ове необичне цивилизације, као да ју је неко чаробним штапићем пресекао, да би се неочекивано појавила на усамљеним острвима источног Пацифика.

Приличан број етнолога подржава тезу, пружајући за то озбиљне доказе, да су велике индијанске цивилизације — Астека у Мексику и Инка у Перуу — створене после изненадних најезда које су преко мора долазиле са Истока, супротно досељавању америчких црвенокожаца који би требало да су пореклом из Азије. Они су, по свој прилици, дошли у Америку као ловци и рибари, у току дугог раздобља од 20.000 и више година, прелазећи преко Сибира у области данашњих Сједињених Америчких Држава.

Вајарска радионица

Усред Острва Васкрсења налази се кратер једног угашеног вулкана, у коме су откривени каменолом и вајарска радионица циновских статуа. Све је остало непромењено, као оног дана кад су на брзину напуштани.

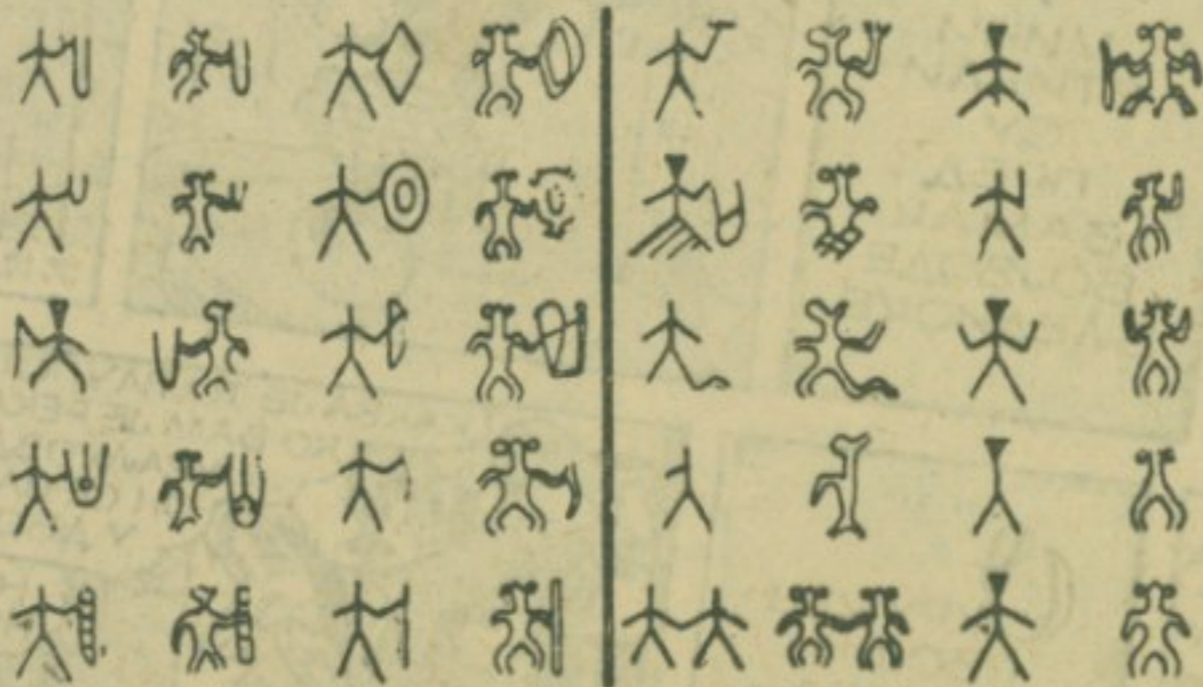
Нагли прекид посла, који је очигледан, изводи на мисао да је тај историјски дан кад су занатлије побегле из радионице био радни дан. Дета, али не гвоздена већ од камена тврдог као бедурак, лежала су разбацана по каменолому. Овај, иначе цивилизовани, народ још није знао за метале. У време Кон Тикија, кад је потеран из Перуа, он је и тамо оставио циновске статуе сличне овима на Острву Васкрсења.

На једном од та два краја света, раздвојена широким пучином Тихог Океана, пронађена је, дакле, вајарска радионица у којој су мајстори кесали комаде камена дуго десет до дванаест метара, а на оба та краја нађени су цинов-

ски камени блокови тешки по више хиљада килограма. Они су ношени преко тешко приступачних терена пре но што су постављени усправно, или једни на друге.

Недовршени камени цинови стоје тамо где су започети, у удубљењима кратера, и откривају различите етапе рада. Највећи, готово довршени, комад висок је 18 метара. Кад бисмо га усправили, глава би му досегла до крова шестоспратнице.

Свака фигура исцлесана је из једног јединог комада камена. Прекрштених руку преко стомака — баш као и камени колоси у Перуу — сваки имају доручаван у радионици пре но што би га пренели на одређено место.

Писмо из Харпе (лево) и са Острва Васкрсења (десно)

Преношење статуа

Кад је статуа била довршена, људи би је подизали до ивице кратера и однели до постоља од камена. Ту би јој ставили на главу овећи блок исцлесан од црвене лаве.

Камени колоси ношени су далеко од места на коме су клесани, не само овде, већ и на Андима, у Перуу. Али, још није докучено како је то чињено. Исто важи и за фигуре на осталим пацифичким острвима, које су такође претставници ове изумрле цивилизације. Баш због њихове тежине и величине, постоји претпоставка да је на Острву Васкрсе-

ња некад морало становати више хиљада људи. За извлачење само једне фигуре из кратера, морало је бити употребљено најмање хиљаду здравих и јаких мушкараца, док је њих 500 морало да је ваља помоћу облица и облутака. Да би се посао успешно извео, требало је ова оруђа стално премазивати соком нарочитог биља, јер би иначе, услед великог трења, пренос био немогућ. Према Тору Хејердалу, ужад за вучење терета била су начињена од рафије или другог биља. Уосталом, познато је да су стари народи са пацифичких острва били прави мајстори у плетењу ужади. Први Европљани који су стигли у Перу причали су при повратку у „стари свет“ о изванредним виселим мостовима, од којих су неки имали и по више стотина метара у дужину. Начињени искључиво од биља, они су били исплетени од ужади која су често достигала ширину човечјег струка и могла да издрже сваки терет.

С обзиром на мноштво радних руку које су биле потребне за преношење статуа, изгле-

да оправдано тврђење да је на острву живело више хиљада људи и да су, поред богате флоре и фауне, и реке — којих данас такође више нема — имале доста рибе, што је све заједно служило за исхрану становништва.

Стручњацима је пошло за руком да утврде и начин постављања статуа. Пошто колос стигне на одређено место, људи би га прво ставили на једну косу равну, начињену од камења и песка, а затим би га пустили, с ногама напред, у ископану јаму. Пошто се статуа исправи, рупа се затрпавала земљом. У разним крајевима острва и данас се налазе јама-

које узалуд чекају на нове статуе.

„Дугоухи“ и „краткоухи“

Сасвим је природно што су се многи питали чему су служиле ове статуе, зашто се ишло по више стотина метара да би се нашао камен кога је било и на самом месту израде и, најзад, зашто се баш црвени камен стављао на главу фигура.

По целој Јужној Америци, као и на Маркиским Острвима, статуе су често прављене само од црвеног камена, а блокови на глави служили су у Полинезији и Перуу као религиозно знамење. Нарочита „круна“ на фигурама са Острва Васкрсења такође би могла да буде стилизовани украс верског значења.

Кад су се први Европљани искрцали на острво, затекли су камене „беле људе“ с дугим и таласастом брадом, цитомке староседелца. По рачунању самих урођеника, последњи упад Полинежана са запада догодио се пре 22 генерације, док је њихово насељавање са истока могло да се одигра око 400 година пре наше ере.

Људи који су дошли са Истока добили су име „дугоухи“, јер су, стављајући неку врсту тегава, продужавали до њих део уха готово до рамена. Кад су, пак, „краткоухи“ дошли на острво, „дугоухи“ су над њима извршили покољ. Карактеристично је за камене колосе да они имају само дуге уши.

Један од закључака Тора Хејердала састоји се у томе да су „дугоухи“, тј. бели људи, донели из Перуа вајарску уметност која је знала само за циновске статуе. Они су наставили с таквим радом и на Острву Васкрсења, где су своју уметност довели до савршенства. То савршенство постигнуто је одједном, како каже Хејердал, јер нису утврђени никакви трагови постепеног развоја. Сеоба овог народа наставља се затим према западу, тако да су камени колоси из Перуа — после бављења о неколико векова на Острву Васкрсења — наставили пут на Маркиска Острва и Тахити, где су „обили име Тики. Са Острва Васкрсења прешла је култура и у Меланезију, затим у долину реке Инда, носећи за собом оно необично писмо које наши савременици на Острву Васкрсења не умеју више да читају.

То су научне тезе Тора Хејердала ради чије доказивања је 1947 године и предузео свој необични пут, отиснувши се на једноставном дрвеном сплаву на широку пучину Тихог Океана.

(Крај)

Најситнија бића и њихова подела

Микроорганизми су најситнија жива бића која не можемо да видимо голим оком, већ само помоћу микроскопа. Биљно и животињско царство научници су поделили на класе, редове, родове и врсте. Али класификација микрорганзиума, било у једно или у друго царство, јесте тежак задатак пошто они као једноћелијна бића стоје на двестеице ове поделе и имају такве особине да се многи од њих не могу лако сврстати у биљке или животиње. Овде ћемо у кратко изнети како је наука поделила та најситнија бића и каква им је имена дала.

Вириси су најситнија жива бића. Иако их је Пастер нашао тек 1831 године, Американцу Гуџпастеру успело да докаже да су они жива бића. Неки од њих могу се видети помоћу електронског микроскопа. Најкрупнији вирус тису већи од 250 милионитих делова милиметра, а најситнији 10 до 13 милионитих делова милиметра. Они се не могу видети ни електронским микроскопом. Најситнији вирус састављени су од молекула беначевице која кристалише. Коупнији вирус који се могу видети помоћу електронског микроскопа имају облик конке, танких нити или штапића. Они су проузроковачи многих обољења као: великих богиња, грипа, малих богиња, заушка, жуте грознице, жутице, деце парализе, беснила итд. Ниједан антибиотик као ни друга средства не могу да униште вирусе у човечијем организму.

Заједно с вирусима бактериофаги чине групу најситнијих живих бића. Они у пречнику имају од 5 до 75 милионитих делова милиметра, могу бити округли, док неки имају и реп. Многе су на рачун и само у присуству одређених бактерија које раставају и на тај начин уништавају.

Рикетије су микрорганзиума унеколико слични бактеријама, а унеколико вирусима. По величини стоје на средини између једних и других, а размножавају се само на живим ткивима, као и вирус. Најважнија болест коју изазивају рикетије јесте пегавиц. На рикетију пегавица делују најновији антибиотички хлоромитетин и ауреоичин.

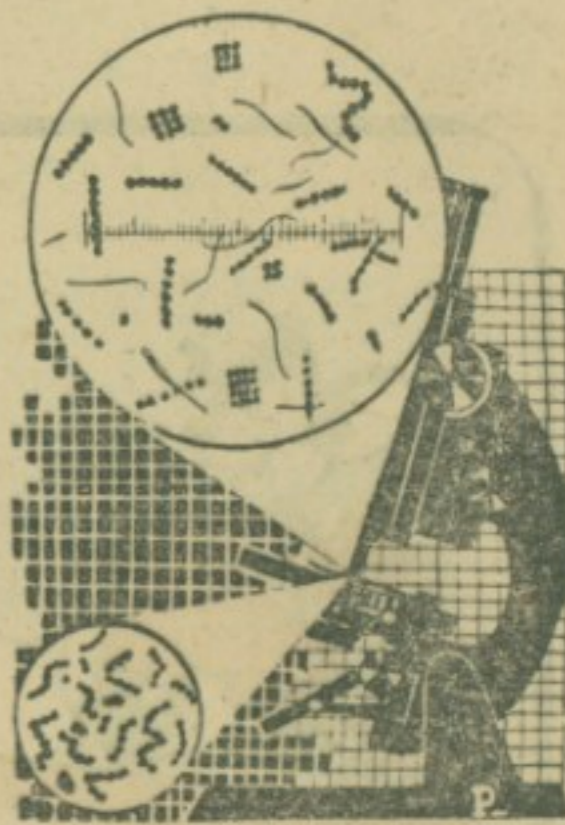
Бактерије чине најважнију групу микрорганзиума, а најчешће се сврставају у биљно царство, мада само делимично показују својства биљних организана, а у још мањој мери животињских. Величина бактерија креће се од 7 десетохиљадитих делова милиметра до пола милиметра. Можемо их видети и обичним микроскопом који увеличава до хиљаду пута.

Бацили су бактерије у облику штапића: коке су бактерије лоптастог облика, а бактерије у облику запете називају се вибрионима. Коке се опет деле на: стафилококе, које имају облик грозда, стрептококе, оне које су поређане у облику ланца, диплококе, кад се две коке налазе заједно, тетраде, четри коке у једној групи и сарцине.

Бактерије уопште делимо на патогене, које изазивају обољења, и сапрофитне, које не изазивају обољења. Поједине са-

профитне бактерије помажу претварање грозданог сока у алкохол, киселење млека и јогурта, а неке својим ферментима кваре животне намирнице.

Спирохете су једноћелијни микрорганзиума који стоје на граници између бактерија и протозоа. Облик им је спиралан. Дуге су 10 до 20 хиљадитих делова милиметра, а широке 2 до 5 десетохиљадитих делова милиметра. Једна врста спирохета изазива сифилис, а на њу изванредно делује пеницилин.

Протозоа су једноћелијни организми које уобрамо у паразите. Оне су још ближе животињском царству од спирохета. Има протозоа које се могу видети и голим оком, јер могу бити велике до неколико сантиметара. Постоји неколико хиљада врста протозоа, али само тридесет протозоа живи паразитски у човеку и проузрокује болест спавања, маларију итд.

Глисте такође спадају у паразите. Њих уобрамо у животињско царство. Неке од њих стално живе у телу човека, неке опет један део живота проведу у животињама, а други у човеку или обратно. Пљоснате су или округле.

Гљивиче припадају биљном царству. Између бактерија и гљивича постоји један ред микрорганзиума који је ближи гљивичама него бактеријама. То су такозване актиноидије. Њих има много, али још нису добро испитане. Гљивиче су сродне с вишим алгама. Неке су једноћелијни организми, а има их које се састоје од више ћелија. Лепе се виде под микроскопом. Неке гљивиче могу да изазову обољења код човека: на кожи, коси и noktима.

У ЈЕДНОМ ГОТЕСУ

Нацртајте слику не дигући оловку с хартије!

Острани се ТИХИ СТРАШНИХ ТЕХНИЧАРА

ВЕРНЕР ВАН ЛОРН

(15)

Од тренутка слетања па за време читавог путовања Дик Бероу није видео ниједног човека који би нешто радио, нити је приметно ма каква траг неке телатности. Најзад, не могавши да савлада своју радозналост, затражио је објашњење од Морквила.

— Код нас, Диче, људи раде свега двадесети део наше временске јединице која одговара вашем дану — одговори му Морквил. — То је сасвим довољно за обраду наших поља. За други рад ми и не знамо. Због тога су наша позоришта увек пуна.

Дик је био запрепаштен. — Радно време, — размишљао је он, — мораће се смењати повећати. И то бар пет до шест пута. Изгледа да ови људи замишљају да су тиме што су довели техничаре с друге планете решили сва своја питања. Жао ми је, али ћу морати да им разбијем ту илузију.

Дик и Долорес били су се већ сместили у свом стану, а недалеко од њих налазио се и стан Мк Картијевих. Једино брачно паре Мартин није показао њихов нови дом. Уморни од многобројних нових утисака, они су с нестрпљењем чекали да виде кућу у којој ће живети. Њихови погледи, пуни немог питања, били су упртни у Морквила. Најзад, видећи да не може дуже да одлаже непријатно објашњење, он проговори:

— Жао ми је, али морам да вам саопштим нешто не баш много пријатно. Мартинови ће привремено морати да се настане у централном граду. Насеље у коме су имали да станују више није за становање. Почетак несреће догодио се непосредно пошто је брод полетео на ово путовање. У несрећи је настрадало преко хиљаду особа. Због тога су остала насеља пуна избеглица.

Не чекајући да му поставе питање о природи онога што се догодило, он настави:

— Почело је неким чудним лупањем по своду куполе, које се стално појачавало. Нико није знао шта се то догађа. Ипак, по звуку се могло закључити да лупање и ударање долазе споља. Моји сународници нису ништа предузели, већ су чекали да виде шта ће се догодити. Прошло је прилично времена пре него што су сазнали шта је проузроковало то чудно лупање и крикање.

— Кад се огроман део свода срушио, сви су били запрепашћени. Несрећа их је задесила потпуно неприпремљене. Ускоро је ваздух био прожет отровним гасовима, који, као што знате, окружују нашу планету. Народ је стао да бежи и већина је успела да умакне. Додуше, сви се нису спасли, јер је код једног дела гас изазвао моментану несвестицу. Пре него што су последњи од оних који су се спасли стигли до врата тунела који везује два насеља, одозго, кроз отвор на своду, почела су да падају нека зеленкаста бића, која су се тала у потеру за мојим сународницима. Врата су морала бити смењата затворена да би се онемогућило улазак тих зелених човишта. Ко су та чудна бића, нико није умео да каже. Људи су једно време били изван себе од страха.

Неколико тренутака нико није изустно ниједне једине речи. Неволне становника Јупитера сручиле су се већ првог дана

на главе дошљака. Изгледало је као да ти безбрижни људи очекују од њих да реше и ово питање. А опасност је, судећи свему, била велика и стварна. Према опису догађаја, могло се закључити да је нека врста живих бића пробила заштитне куполе и угрозила опстанак читаве насеобине. Можда је опасност већа него што се и чини на први поглед. Једно насеље је већ оштећено, или чак и потпуно уништено. Можда и остала чека иста судбина.

Још истог дана заказан је састанак свих техничара. Дик није хтео да чека развој догађаја. Будућност је могла да донесе многа непријатна изненађења, а он није желео да их догађаји затекну неспремне. Мере се морају одмах предузети. Окупљеним техничарима Дик је одржао кратак говор:

— Ми не знамо шта нас чека. Али, судбина становника Јупитера, а самим тим и наша, не изгледа више тако сигурна. Наши животи су у опасности. Рушење куполе можда је само несрећан случај, а зелена бића само производ страха. Али, без обзира шта је узрок тој несрећи, чињеница је да је око хиљаду људи изгубило животе.

Људи су се вратили у своја насеља да се одморе и да размисле какве би се мере могле предузети. Али, знак за узбуну окупно их је пре него што су имали времена и да се одморе.

Земљорадничко насеље у коме се налазио стан Питера Јарбоа било је нападнуто. Лупање по своду почело је ускоро после доласка ваздушног брода. Једно је сад било сигурно: оштећено насеље било је нападнуто. Метална таваница није се срушила сама од себе. Ван заштитног насеља, у отровној пари око планете, било је живих бића. Али каквих?

Прво насеље нападнуто је непосредно после одласка ваздушног брода на Земљу. Други напад дошао је одмах после његовог повратка. Бесумње, кретање брода и-

завало је неки поремећај у животу бића ван купола.

Лупање по своду земљорадничког насеља морало се на сваки начин зауставити. Рупа у таваници пропустиће гас, а то би значило крај живота.

Пушке које је Морквил понео са Земље као ретку и чудну нараву одмах су раздвојене техничарима. Напунили су их пажљиво, Али, шта да се учини да би се спречила несрећа. После краћег саветовања, Дик је саопштио Морквилу њихову заједничку одлуку. Кад је Морквил сазнао њихову намеру да испитају спољну страну куполе, он им је показао херметички запечаћене отворе на врху, који нису отварају откако је насеље подигнуто. Свод куполе био је састављен из три слоја, ради боље изолације и веће сигурности.

Пут између многобројних осигурача потсећао је на прави лабиринт. На неким местима људи су морали да се провлаче пузећи на коленима и лактовима, док су неколико метара даље могли да иду усправно.

Дик и његови другови били су уплашени и нису се стидели да то покажу. Јер, пошли су у лов на бића о којима ништа нису знали, чак ни то да ли им мени из њихових пушака могу наудити. Можда ће се сустрести с разумним бићима, или с неким створењима која су, без але намере, желела да продру у заштићена насеља да би себи потражила храну. Помисао на претстојећи сусрет, можда чак и борбу, није била нимало пријатна.

Приближивши се месту где су удари споља били најјачи, откочили су пушке. Сваки нерв био им је затегнут као да ће тог тренутка пући.

(Наставиће се)

САХАТ-КУЛА

Већ више од четири милиона пута метални петак шареног перја на великој сахат-кули у Берну залупао је својим крилима, отворио кљун и закукурикао, објављујући на тај начин да је прошао још један час.

Откуцавање часова на сахат-кули у Берну траје четири минута. Три минута пре но што велика казаљка стигне на цифру дванаест петак објави крај једног и приближавање новог часа. Његов „глас“ производи један стари механизам израђен пре више од четири стотине година, који и данас ради исправно. Два минута касније, један пајак обучен у црвени костим, који је иначе смештен у малом каменом удубљењу испод часовника, почиње да се преврће и да рукама и ногама додирује два звона која се налазе изнад његове главе. Истовремено почиње и парада медведа — медвед је симбол града Берна — који излазе из сахат-куле предвођени добшарем и гајдашом.

Чим се парада медведа заврши, петак поново закукуриче и тада се појављује, с пешчаним часовником у руци, „краљ времена“, а за њим један витез у златном оклопу који тешким чекићем удара по великом звону. Његови замаси чекићем све су спорији и лакши, а последњи ударац, који означава тачно време, пада трома као да се златни витез већ уморио од тешког труда. Ударе чекића по звону одбродјава „краљ времена“ отварањем и затварањем својих металних уста и махањем свог „краљевског“ скиптра. Најзад, петак кукуричне и трећи пут и нови час почиње.

Израда часовника за сахат-кулу у Берну, за који се с правом сматра да је једно од највећих чуда часовничарске вештине, трајала је четири године. Часовник је постављен 1530 године. Најзанимљивије је то да је часовник израдио један обичан ковач из Берна, по имену Каспар Брунер.

Од 1530 године па до данас часовник је свега једном стао и тада га је опоравио један земљорадник из околине Берна.

ЖИТА

Сам наслов вам казује да ових пет биљака припадају житима. Људи их гаје јер су главни састојци људске и сточне хране. Да ли знате како се зове свако од ових жита?

(1) Јечам, врло корисна биљка јер се од њега добијају пиво, шпиритус и гроз. Јечам је добра храна за коње, го-

веда, овце, свиње и живину. — 2) Раж се употребљава за хлеб. Мекињама ражи храни се стока. Ражана слама употребљава се за покривање кровова. — 3) Овас се употребљава за исхрану коња, говеда и оваца. — 4) Просо, чије се брашно употребљава за прављење хлеба и справљање бозе. Просо је добра храна и за пилиће. — 5) Хељда даје брашно. Може се употребити за људску и сточну храну.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Новчане јединице у свету

Овде ћемо дати назив новца у неким државама света и у колонијама, у којима су имена новчаних јединица углавном иста као и у државама које њима управљају.

Азија

Авганистан: 1 афгани = 100 пула; Бурма: 1 рупија = 16 ана; Цејлон: 1 рупија = 100 центи; Филипинска Острва: 1 пезос = 100 центавоса; Хонг Конг: 1 хонгконшки долар = 100 центи; Индија: 1 рупија = 16 ана = 64 пајса; Индокина: 1 индокинески пијастер = 100 центи; Индонезија: 1 индонезанска рупија = 100 центи; Ирак: 1 риал = 100 иранских динара; Израел: 1 израелска фунта = 100 пијастера = 1000 прута; Јапан: 1 јен = 100 сена; Кина: 1 јен ми пиа; Куо-минтаншка Формоза: 1 златан јуан = 100 дима = 100 центи; Јужна Кореја: 1 вон; Либан: 1 либанска фунта = 100 пијастера; Макао: 1 патака = 100 авоса; Малајска Унија: 1 малајски долар = 100 центи; Монголска НР: 1 монголски тунгрик; Пакистан: 1 пакистанска рупија = 16 ана; Португалска Индија: 1 рупија = 16

танга = 192 рајса; Саудиска Арабија: 1 саудиски риал = 100 саудиских динара; Снам: 1 бахт или тикал = 100 сантага; Сирија: 1 сиријска фунта = 100 лијастера; Тибет: 1 тибетска рупија = 6 трангказа; Тимор: 1 патака = 100 авоса; Трансјорданија: 1 трансјордански динар = 1000 фила; Турска: 1 турска лира = 100 пијастера или гроша;

Африка

Абисинија: 1 абисински долар = 100 центи; Египат: 1 египатска фунта = 100 пијастера = 1000 милијена; Јужна Родезија: 1 јужнородезиска фунта = 20 шилинга = 100 пенија; Маурицијус: 1 рупија = 100 центи; Тунис: 1 туниски франак = 100 центима;

Аустралија и Полинезија

Аустралиски Савез: 1 аустралиска фунта = 20 шилинга = 240 пенија; Фиџи Острва: 1 фиџи фунта = 20 шилинга; Нова Гвинеја: 1 гвинејска фунта = 20 шилинга; Нови Зеланд: 1 новозеландска фунта = 20 шилинга; Тонга: 1 тонга фунта = 20 шилинга.

Европа

Албанија: 1 лек = 100 квинтара; Аустрија: 1 шилинг = 100 гроша; Белгија: 1 белгиски франак = 100 центима; Бугарска: 1 лев = 100 стотинки; Чехословачка: 1 чехословачка круна = 100 халерџа; Данска: 1 данска круна = 100 ера; Финска: 1 финска марка = 100 пенија; Француска: 1 франак = 100 сантима; Грчка: 1 драхма = 100 лепта; Холандија: 1 холандска форинта = 100 центи; Италија: 1 лира = 100 центезима; ФНРЈ: 1 динар = 100 пара; Мађарска: 1 форинта = 100 филира; Источна Немачка: 1 марка = 100 пфенига; Западна Немачка:

1 марка = 100 пфенига; Норвешка: 1 круна = 100 ера; Пољска: 1 злоти = 100 гроша; Португалија: 1 ескудо = 100 центавоса; Румунија: 1 леј = 100 банија; СССР: 1 рубља = 100 копејки; Шпанија: 1 пезета = 100 центимоса; Швајцарска: 1 швајцарски франак = 100 сантима или рапена; Шведска: 1 шведска круна = 100 ера; Велика Британија: 1 енглеска фунта = 20 шилинга = 240 пенија.

Северна Америка

Канада: 1 канадски долар = 100 центи; САД: 1 амерички долар = 100 центи;

Средња Америка

Бахамска Острва: 1 бахамска фунта = 20 шилинга = 240 пенија; Бермуди: 1 бермудска фунта = 20 шилинга = 240 пенија; Доминиканска Република: 1 доминикански долар = 100 центи; Гватемала: 1 кетезал; Хаити: 1 гурд = 100 центавоса; Хондурас: 1 лемпира = 100 центи; Костарика: 1 колон = 100 центи;

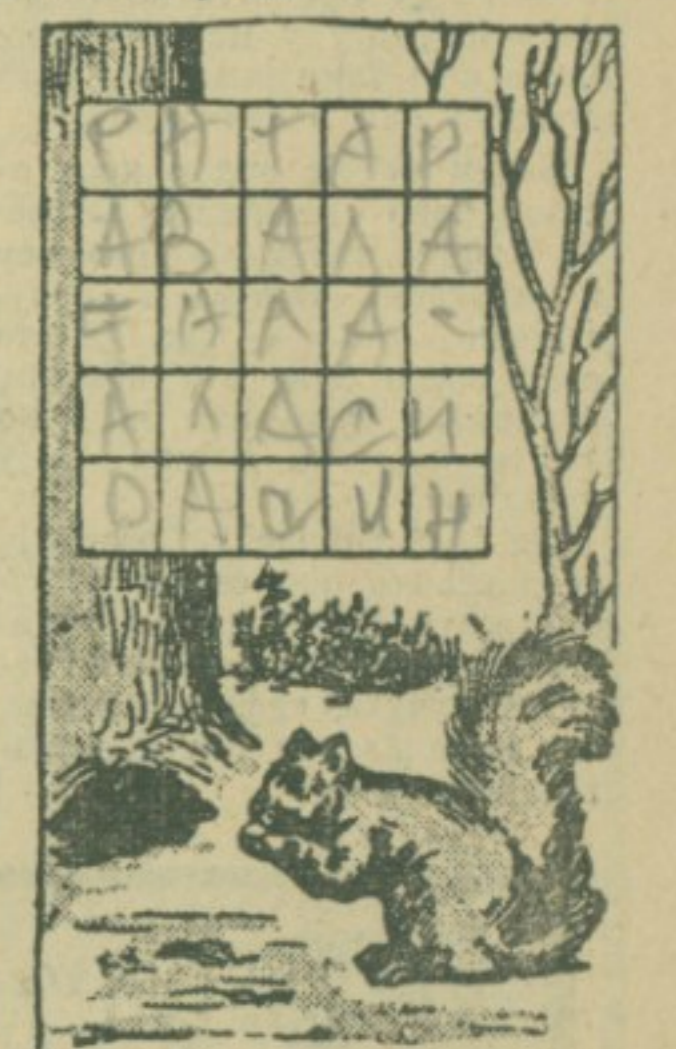
Куба: 1 пезос = 100 центавоса; Мексико: 1 пезос = 100 центавоса; Никарагва: 1 кордоба = 100 центавоса; Панама: 1 балбоа = 100 центимоса; Салвадор: 1 колон = 100 центавоса.

Јужна Америка

Аргентина: 1 пезос = 100 центавоса; Боливија: 1 боливијано = 100 центавоса; Бразилија: 1 крузеиро = 100 центавоса; Британска Гужана: 1 западноиндиски долар = 100 центи; Чиле: 1 пезос = 100 центавоса; Еквадор: 1 сукре = 100 центавоса; Фалкландска Острва: 1 фалкландска фунта = 20 шилинга = 240 пенија; Колумбија: 1 пезос = 100 центавоса; Парагвај: 1 гарани = 100 центавоса; Перу: 1 кол = 100 центавоса; Суринам: 1 суринамска форинта = 100 центи; Уругвај: 1 пезос = 100 центимоса; Венецуела: 1 боливар = 100 центимоса.

ПЕТ РЕЧИ у 25 ПОЉА

Док веревина мирно и безбрижно грицка лешнике у шуми, покушајте да решите укрштене речи изнад ње. Водоравно и усправно добијају се исте речи.

Први ред: земљорадник.
Други ред: планина у близини Београда.
Трећи ред: појава на води.
Четврти ред: рибари.
Пети ред: велики француски драмски писац (1639—1699).
(ниска 3) (табл. 4) (влас. 5) (Решене: 1) (разр. 2) (Лав-

Мелодрама и водвиљ

Мелодрама је драмска игра понегде праћена музиком. То су обично лаки популарни комади са невероватним и наивним личностима и ситуацијама. Комад се обично срећно завршава, што чини јак и

пријатан утисак на наивнију публику. Водвиљ је лакрдија са местимично уметнутим певањем. У водвиљу су обично народне мелодије или нека врста врло лаке лежерне музике која целом комаду даје лак и весело карактер.

Богатства У СЛИВУ АМАЗОНЕ

Према северу дизао се стуб дима. Наш вођ нешто дошапну крмару и брод пође према северу. Кад смо пришли ближе, угледасмо једну кућу која је догоревала. Брзо се искрцасмо и цела посада брода потрча да помогне несрећном колонисти. Али, било је већ доцкан. Сав утучен, човек је испричао шта се десило. Једна банда разбојника ишла је низ реку и на свом путу пљачкала што је стигла. Њему су од-

нели све што је имао од вредности: одело, намирнице, оружје, уштебевину. Брањени своју имовину ранио је једног разбојника, а они су му због тога упалили кућу.

Населно се овде јер је влада дала извесну суму да се колонизују ови предели око Амазоне. Пре тога студирао је агрономију у Енглеској и Америци.

— Па зашто се сад не вратите у Рио? Видите да се овде не може опстати.

— А, то никако! А зашто нећу, рећи ћу вам ствара.

Сутрадан смо га разумели. Разбојници му нису могли однети врт, а он је био препун. Поврће овде расте невероватном брзином и достиже огромне размере. Били смо просто неми од чуда.

— Ја сам мислио да је овде земљиште толико влажно од сталних киша да никако поврће не може да расте.

— Погледајте сами! Једина је негодна што све тако брзо расте, па и коров. Бамбусова трска за два дана порасте преко пола метра. Онолико колико у другим земљама кукуруз израсте за две недеље, овде израсте за три дана. А погледајте ове поморанце!

И показа нам једно дрво начичкано плодовима великим отприлике као деџа глава.

— Шта, ово поморанце! Није могућно!

— То су оне исте поморанце које расту у Калифорнији. Само што тамо никад не могу достићи ову величину.

Затим нас је водио кроз остали део плантаже, засађене разним корисним шибљем и дрвљем. Воћке и индустриско биље — све је то овде расло брзо и у великим размерама. Било нам је јасно зашто неће да остави своју плантажу.

Од 1945 године у Бразилију се доселило око четврт милиона људи. После златне и дијамантске грознице, затим епохе каучука, кафе и осталог, сад је дошла на ред експлоатација дунгле.

У шумама Амазоне може се сместити читав Европа, и још би било довољно места за десетину земаља величине Јапана. Само један колониста ту не може ништа. Богатства су небројана, али нема путева, нема железница. Једино река. А благо је сакривено у дунгли и треба га донети до реке.

Поред тога, постоје и друге препреке које треба савладати. Док смо пролазили једним селом, зачудио сам се кад сам видео да је оно ограђено дубоким јарком пуним воде. Мештани прелазе преко брвна, које одмах потом уклоне. Питао сам се зашто не праве мостове, јер овде бар има дрвета. Тада су ми то објаснили.

Пре извесног времена, становници једног села пошли су увече у суседно село на игранку и, први пут откад по-

стоји село, нису уклонили брвно с јаруге. Кад су се вратили негде пред зору, нису затекли ништа; све је било уништено. Шума је луна мртва и само водена препрека може да заштити од њих. Ка-

ко су те ноћи нашли мост, прешли су у село и све оглодали. Постоје мрави свих врста и величина, али су сви без разлике крволочни. "Јед једне врсте мрва „дукадекро“ проуракује грозницу, па и смрт. Друга врста има тако снажне вилице да кад загризе у нешто пре му можете откнутити главу него што ће пустити плен. Мештани се њима служе кад хоће да ушљују ране, као што хирурзи стављају копче.

Има и дивних лептирова, али их је каткад толико да потпуно замраче небо. А после њих обично се јави мноштво гусеница. Скакаваца има такође веома много. Једна врста првених скакаваца готово достиже величину врапца. Ипак, најопаснији од свих свакако је комарац, због маларије коју преноси. Али, откако су Уједињене нације повеле борбу противу њих, број маларијних обољења стално се смањује.

И поред свега тога, то је прави Елдорадо. Постоје велике плантаже и многобројна крда стоке, и све то доноси огромне приходе. Укрштањем индских бикова и амазонске краве добијена су говеда обично добре и отпорне врсте.

Амазона је најразгранатија река. Њен слив је огроман. Климатски услови веома су повољни за бујно растање. Зато се проблем искориставања ових предела сада проучава у Организацији Уједињених нација. Према мишљењу стручњака, област Амазоне у стању је да исхрани целокупно човечанство. „Кад би се предео Амазоне могао експлоатисати — рекао је један од њих — свет би заувек био спокојан у погледу исхране“.

КО СУ БИЛИ КЕНТАУРИ

У старо време, кад је машта првих образованих људи насељавала шуме, планине, долине и реке разним фантастичним бићима, постојао је у Грчкој мит о кентаурима. Кентаури су приказивани на многобројним делима старе грчке уметности: киповима, барелефима, вазама, а касније и на делима римске па и хришћанске уметности. Горњи део тела — главу, груди и руке — имају човечи, а доњи део — труп, четири ноге и реп — коњски.

За кентауре се знало давно пре Хомера и Хесиода, од којих су нам остали сачувани подаци о некадашњим боговима и херојима, њиховим подвизима и борбама. Првобитну поезију ових чудних бића не можемо се сигурношћу утврдити, али се зна да то није била Грчка, јер су и у Халдеји нађени ликови кентаура старији од оних које су оставили грчки уметници. Такође је несигурно како су стари народи дошли на идеју да замисле биће које је пола човек а пола коњ. Његово име на грчком значи „јакач“, али може значити и „ловац бикова“. Кад се има на уму да стари цивилизовани народи нису јакхали коње, већ су их употребљавали само за вучу, може се претпоставити да су они били изненађени видећи нека дивља племена како јашу на коњима. Отуда је, вероватно, код њих и настала претстава о коњу и јакачу као јединственом бићу, па је тако дошло до мита о кентаурима.

По грчкој митологији, кентаури су били дивљи народ који је живео у брдовитим пределима Тесалије, одакле је сизилоу у равнице и нападио мирне становнике. Кентаури су, прича се даље, много волели вино, често се онијали и у пијаном стању правили грдне поборе и зверства.

Иако митологија приказује кентауре као варварски и дивљи народ, један између њих издава се као веома мулар. Племо ит и праведан. То је био

кентаур Хирон. Упућен у многе науке и уметности, Хирон је био учитељ многим познатим личностима из грчке митологије. Прича се да је Ескулапа, бога лекарије, учио медицини. Био је такође учитељ и васпитајач Ахила, једног од највећих грчких јунака.

Хирон је у старој Грчкој уживао толики углед да је чак био предмет култа, нарочито у граду Магнезији, у Тесалији. Његов лик налазио се на новцу који је ту ковани. Историчари су такође сачували податак да је у четвртном веку пре наше ере, у Деметријасу, у подножју брда Пелиона, живела једна породица у којој се с колена на колена преносила тајна лечења. Чланови ове породице сматрали су се потомцима кентаура Хирона и тврдили су да им је од њега остала ова тајна.

Због својих врлина и свога ума Хирон је стекао бесмртност. Њега је, према грчкој митологији, Зевс пренео на небо и тако је на јужном небу постало сазвезђе Кентаур, у коме су савремени астрономи пронашли звезду најближу нашој Земљи.

Стиљасносна музика

О змијама су људи испрели многе легенде и забележили разне необичне догађаје. Њих неки народи и у кућу пуштају, док их се други гале; о њима постоје многе заблуде, а и истине. Приче о њима су многобројне, али се понављају говори о њиховој „музикалности“. Такву једну причу и ми овде доносимо.

Афричка ноћ, топла, спарна и тиха, обавијала је камену фармерску кућу. У углу велике дневне собе, коју је осветљавала мека светлост висеће лампе, стајала је млада жена с виолином у руци. Била је сама. Њен муж и његов брат, потомци старих холандских досељеника, већ су били отишли на починак. Блага, пригушена мелодија старе холандске песме разливала се кроз мрак. Занета свирањем, жена у први мах није ни приметила како се преко раширених нота делуја нека чудна сенка. Не скидајући гудало са жица, она је лагано окренула главу и наједном пребледела. Иза себе на неколико корака, угледала је огромну црну мамбу, најопаснију од свих афричких змија.

Привучена благим звуцима виолине, змија се приближила кући и направила отворена врата увукла се нечујно у собу. Жена је задрхтала од страха, а њено гудало пало је на жице, производећи нескладан звук, сличан крику.

Жена, која је била рођена и одрасла у Јужној Африци, добро је знала да у случају опасности не треба и не сме да покаже да се боји. Витко, црно тело цинковске змије лагано се њихало у ритму меке музике. „Не смем да престанем са свирањем“, синило је жени кроз главу кад јој је гудало пало на жице. И мелодија старе песме поново је одјекнула. Женини покрети били су лагани и сасвим механички, а мозак јој је радио брже и јасније него икад у животу. Бекство је било искључено, јер мамба може да стигне и најбржег човека. Да зове помоћ — искључено. Пре но што би је ико могао чути, змија би се бацила на њу.

Једина нада била су отворена врата која су водила на веранду. Не прекидајући свирање, жена је створила план: да лагано узмиче наатраг, обилазећи у полукругу змију која се налазила између ње и врата, и да излети на веранду и залупи врата пре него што змија стигне до њих.

Веома лагано, жена је устукнула два корака назад. Змија је пошла за њом, као да није желела да се смањи растојање од извора тих очаравајућих звукова. Ипак, жена је мало одахнула: њено кретање није узнемирило мамбу. Жена је лагано узмицала, непрестано понављајући нежну мелодију, а змија ју је пратила. Међутим, кад се свирачица већ приближила вратима, схватила је да је њен план неостварив: врата су била широм отворена, тако да их она није могла затворити а да њима не удари змију, која је била свега око пола метра испред ње. Требало је наћи друго решење. У очајању, жена је застала. Змија такође.

Веранда на коју је жена мислила да побегне пружала се дуж целе куће. На оба њена краја налазила се нека врста куле. У једној је била соба њеног девера, док је муж спавао у одаји која се налазила између куле и собе у којој се водила ова нема борба. Жена је свирала и размисљала. — Да ли да измази змију на веранду? Бојала се да ће, пробудени њеном свирањем, муж и девер нагло истрчати из својих соба и узнемирити змију, која би се у том случају бацила на најближе од њих троје. Ипак, другог излаза није било.

Жена је понова стала да узмиче. Али, тек што је начинила први корак застала је укочена од ужаса: рука у којој је држала гудало очемала се о нешто меко и хладно. Окренула се нагло, али ипак опрезно: иза ње стајала је, њишући се у такту музике, још једна змија. У свом страху жена је била заборавила да се мамбе готово увек крећу у паровима. Положај је био гори него што га је она замисљала. Сада се требало кретати још опрезније и мотрити на оба гмизавца. Рука с гудалом стала је поново да се креће. Кратак прекид узнемирио је змије и оне су се журно примакле једна другој. Жена је постала мирнија, а њено свирање тише и мекше. Најзад, стигла је до врата.

Веранда је била у мраку. Ипак, на крају веранде, кроз отворена врата собе њеног девера, видела се светлост. Младић

свакако још није био заспао. „Само да изиђе без шума“, мислила је жена грозничаво, узмичући према тој светлости која је могла да буде и спас и несрећа. Јер, мада у мраку није могла да види змије, чула је меко кретање њихових дугачких тела.

Кад је стигла наспрам собе свог мужа, свирака је постала јача. Међутим, он је није чуо и жена је наставила да узмиче. И из куле се није чуо никакав шум. „Да није младић некуд изишао? Или је можда и он заспао, заборавивши да угаси светлост?“ — питала се жена у страху.

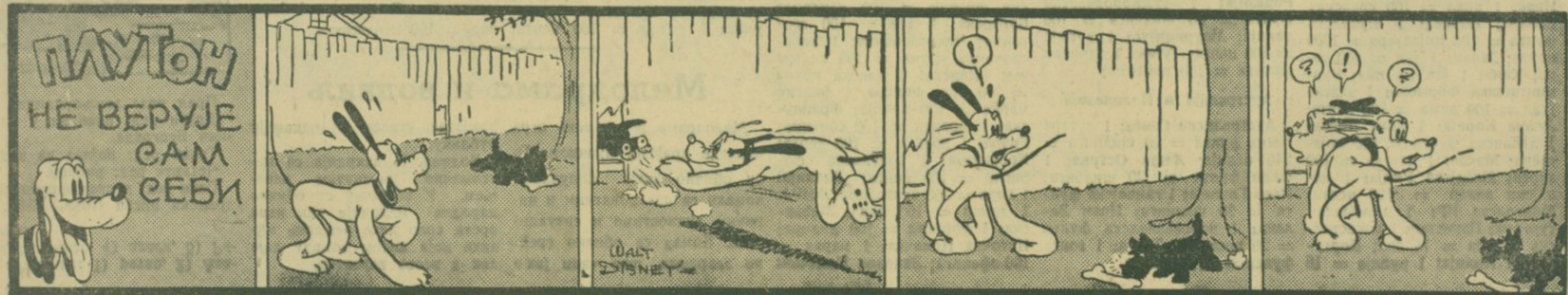
Непрестано корачајући уназад, жена је ушла у младићеву осветљену собу. Кад је бацила брз поглед преко рамена, видела је да је он заспао одевен, с књигом у руци. Због мањих змија и инсеката, у многим насељеничким кућама у Јужној Африци постоје се не налазе уза зид. И младићев кревет био је удаљен од зида неких 120 до 130 сантиметара. То је у овом случају била права срећа. Јер, младић се није будио и жена је била приморана да настави кретање. Не прекидајући свирање ни за тренутак, почела је да обилази око кревета, док су змије пузале за њом. Кад је жена почела други круг, дигла је гудало са жица и њима лагано додирнула успаваног младића Али, он се није ни покренуо.

Један круг за другим, Жени се чинило да се креће око постоље већ читаву вечност. Понекад јој је кроз главу пролазила мисао: откуд ми оволика издржљивост?

На срећу, сан њеног мужа није био тако чврст. Усправио се у постољи, узнемирен тим поновним звуцима. Устао је и понављајући себи, који су увек на опрези, бешумно је изишао на тераоу. Стално понављајући мелодију, у којој се осећало нешто чудно и узнемиравајуће, допирала је из собе њеног брата.

Слика која се указала пред њим била је ужасна. Око постоље његовог уснулог брата, свирачица и две црне змије водиле су сабласно коло. Тихо, на прстима, човек је отрчао у своју собу и вратио се носећи пушку. Клењују је крај врата и уперно цев према једној ноzi постоље, јер је то било једино место у које је могао да пуца а да не изложи опасности поготка и своју жену и брата. Коло се и даље окретало. Жена је већ била обилазила угла постоље, али кад су наишле змије човек није опалио, јер се њихове главе нису кретале у истом такту. А он је знао да једним хицем мора да погоди обе мамбе, јер би иначе његова жена била изгубљена. Још пет пута жена и њене пратилнице обилази су постоље. Најзад, кад су се змије шести пут помилале иза завјутка код узглава, њихове главе претстављале су једну мету. Хитац је плануо. Као да је метак погодио њу, жена је испустила виолину и пала.

Човек је прискочио. Главе обеју змија биле су смрскане, али је упркос томе једно обезглављено црно тело било чврсто обавијено око онесвештене жене. Још пре него што се она осветлила, човек је успео да је ослободи тог страшног загрљаја.

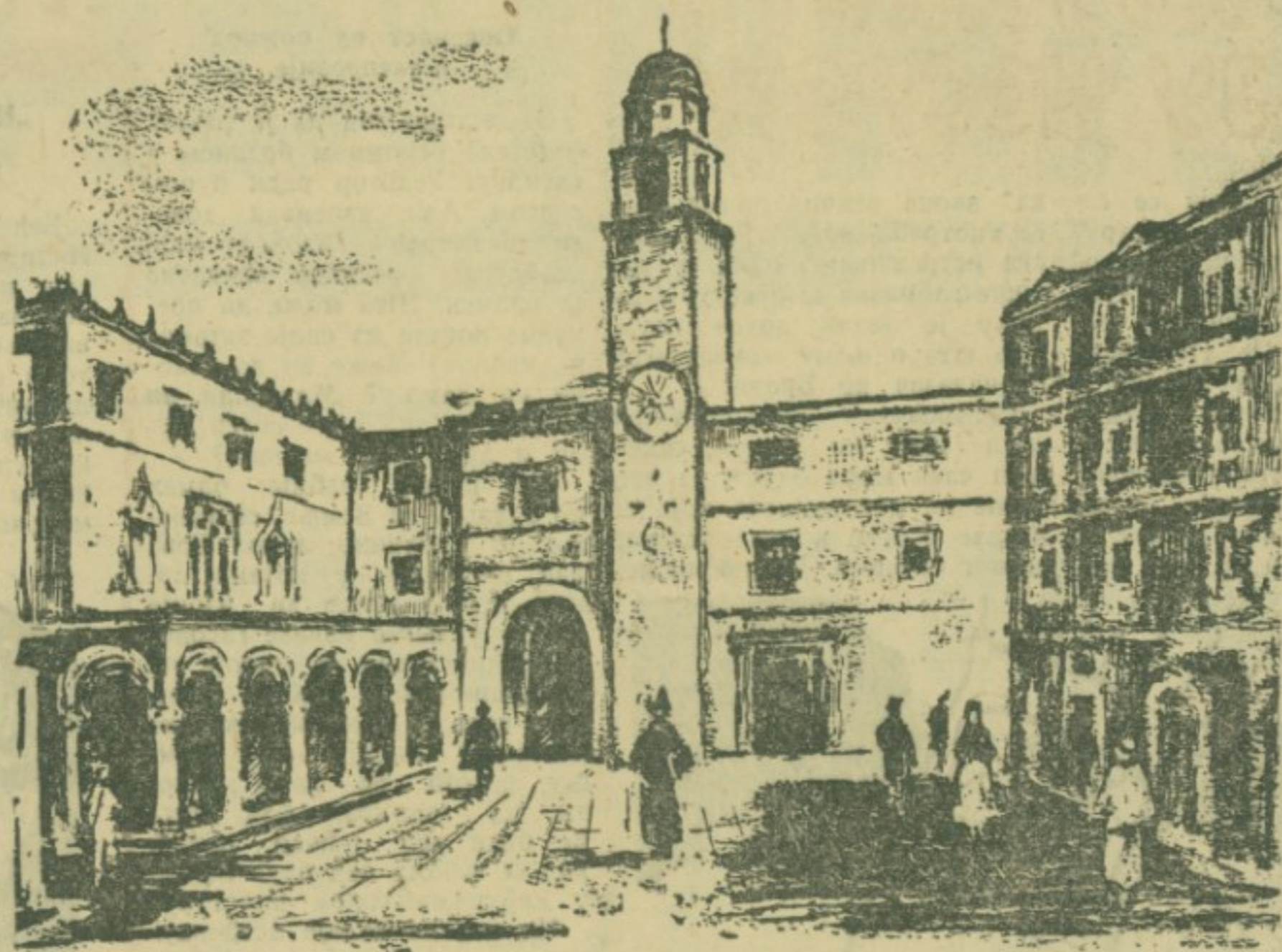
На Страду, главној улици у Дубровнику, никад се није оскудевало у сунцу и распевајућој природи, али је у прошлости почесто било искупише спољнополитичких брига, које су овај град бацале у веће буре него што је била једна на морима којима су његове лађе пловиле. И, тако нам некако и изгледа стари Дубровник: у машти замишљамо и видимо његове сјајне и мудре дипломате како снагом свога ума надокнађују нејакост своје државе и спасавају њену слободу и независност.

Али, старе Дубровчане мориле су и друге невоље; оне ситне и свакидневне: квалитет воћа на пијаци, цене вина, наднице радника, странци и њихов боравак у граду, санитет и многе друге ствари.

Тако се у то доба у дивним пролећним данима, какви могу бити само у Дубровнику, на Страду и у околини града није ни о чему толико причало као о јабукама. Јавно, на одређеним местима, општинске власти објавиле су да је Мало веће на седници од 15 маја 1326 године једногласно решило да се не смеју продавати на пијацама зелене јабуке. Ко се оглуши о ову наредбу биће дужан да плати казну од једног перпера. Од тога ће половину добити општина, а половину онај који је случај пријавио властима. Та забрана обнављана је сваке године у мају, а проширена је и на крушке. Доцније је коначно утврђено да се нигде у вароши не смеју продавати крушке и јабуке све до 15 јуна. Да би се та наредба одржала, поване су казне.

Оцени вина, које је било поскупело, решавало је Велико веће у децембру 1359 године. На том састанку оно је одредило цену по којој може грисита да продаје вино крчмама. Ко буде продао скупље од одређене цене (100 литара за 6 фолара), казниће се са десет перпера, а крчмар који више плати казниће се са пет перпера. Међутим, било је газда које су се договарале са крчмарима и крчмарима да им они продају вино и да тако дођу до веће зараде и изиграју наредбу Великог већа, па је Велико веће забранило свим газдама да узимају крчмара или крчмарицу у службу, а дозволило им је да њихова лична послуга продаје вино.

Грође и вино доносили су знатне приходе Дубровнику, па су власти водиле велику бригу о виноградинама. Тако је једном наредбом из 1312 године било забрањено да се иде преко винограда. Дозвољено је било да се пролази само одређеним путем. Колика је то пажња била види се и из тога што се пудари (чуvari винограда) нису узимали у војску. Затим је донесена и уредба о висини наднице за раднике у

НА СТРАДУУ У XV ВЕКУ

виноградинама. Тако су копачи имали надницу један грош у Дубровнику, а један и по грош ако је виноград био на острву. Резачи лозе могли су да наплате највише шест фолара. Ако се газда, власник винограда, огрешни о ову наредбу, казниће се са 25 перпера, а надничар са 6 гроша. Осим тога, у винограду у коме су радници наплаћивали већу надницу него што је по уредби било предвиђено није се смело у току целе једне године радити ништа. Једну трећину казне добијао је онај који би доставио овај случај, другу трећину добијала је општина, а трећу трећину чиновници који су око тога имали посла.

Сељаци који су радили виноград у наплицу или на део па се огрешили о ову наредбу кажњавани су са једним месецом затвора, затим су били дужни да газди бесплатно сврше започети посао, а део вина и плода који би добили да су по уредби радили добијали су чиновници и достављач. Ову уредбу прихватио је и дубровачки архиепископ са каптолом, с тим да једна трећина глобе која се наплати од свештених лица иде у касу каптала. Општинске власти доносиле су исто та-

ко уредбе и о заштити домаћег вина. Тако се у Дубровник није смело доносити вино изван његове области. Ко год би донео страни вино, био би кажњен са 25 перпера. Од тога је 12,5 перпера добијала држава, а 12,5 чланови комисије који су водили рачуна да се уредба правилно спроводи. Па ипак се страни вино шверцовало и томе није било лека.

Водило се рачуна и о реду у крчмама. Тако се вино могло продавати само у крчмама, а никако по подрумима или пред њима. Исто тако, било је одређено колико крчмар може дати вина на кредит појединим лицима. Да би се избегло неплаћање царине, крчмар под строгом казном није смео продавати вино које није пријавио царинарници. Чим би продао пријављено вино, био је дужан да плати одређену царину. После трећег звона крчмар ником није смео да прода вино, сем капетану ноћне страже. Постојала је и уредба по којој радње морају, поред недеље, бити затворене и у одређене дане.

У средњовековним градовима целе Европе владала је често доста велика несигур-

ност због разноврсних људи који су у њима живели, па је тако било и у Дубровнику. Због тога је Мало веће 15 јула 1330 године утврдило да у Дубровник долазе многи странци и да је потребно обратити велику пажњу на њих и пазити шта они раде. У том циљу изабрана су два капетана и свакоме је дато по 50 људи. Њима је била дужност да најменше, дану и ноћу, стражаре у граду. Касније је решено да се свима странцима одузме оружје и да се појачају страже. Зато су изабрана још два капетана, а сваки је под собом имао 100 људи. Они су били свуда поразмештани. Оружје није нико смео да носи: ни Дубровчани ни странци, осим стражара. Странац је био дужан да за видела напусти градске зидине.

Но, и поред свих тих мера, незгоде се нису могле избећи. Велико веће на својој седници од 27 фебруара 1363 утврдило је да се у вароши дешавају разна разбојништва и да се злочинци не могу пронаћи. Тако су на тајанствен начин убијени властелин Влахо Вучетић, један ђакон и једна крчмарица. Расписана је награда од хиљаду дуката ко пронађе убицу властелина, а онај који пронађе ко је убио ђакон и крчмарицу добиће за сваког по сто перпера. Стражарима је наређено да добро пазе на лица која им макар мало изгледају сумњиво, затим која не иду правим путем кући, као и да хватају сва прерушена лица, па био то богат или сиромаш, световњак или свештеник. Сваки грађанин који по граду иде ноћу био је дужан да носи фењер, сем чиновника и ноћних чувара.

У старом Дубровнику поклањала се велика пажња и санитарским мерама. Сама санитарска служба, према ондашњем приликама, била је добро организована. Било је строго забрањено да се баца ђубре крај градских зидина на пристаништу. Осим тога, и мушко и женско, Дубровчани и странци, били су дужни да сваке суботе чисте и поливају тротоар пред кућом у којој живе. Ко то не би урадио, кажњавало се са шест гроша. Било је строго забрањено да се прасад и свиње у новембру пуштају на улицу. Свиње које би биле ухваћене на улици одузимане су од власника, који је поред тога био дужан да плати глобу од два перпера. Достављач је добијао половину глобе, тј. један перпер. У децембру је могао свако да убије свињу на коју наиђе на улици и за то није морао ником одговарати.

Ето, то је само неколико слика из дубровачке чаршије у 14 веку.

ТЕХНИЧКА ЧУДА Сиварих времена

Човек од гвожђа игра шаха, једна машина рачуна боље и брже него многе књиговође, нарочити мотор са апаратом управља авионом док се посада безбрижно забавља, затим ракете које постепено освајају висину и хиљаде других проналазака јасно показују величанствену снагу људског

ума. Сва та чуда о којима се данас пише и говори постала су већ обична савременом човеку.

Тежња за проналазцима није нова. Легенда прича о Икару који покушава да лети према Сунцу, а далека прошлост познаје многе аутомате и справе који су изазивали дивљење код људи, а многе

су данас само деце играчке. Пре неких 170 година, људи су успели да направе машину у облику жене која је свирала на клавиру одређене композиције. Пре самог извођења композиције жена-машина поздрављала је публику климањем главе.

То је само једно чудо, а има их доста. Тако су неки механичари успели да направе флаутисту, добошара и пловку. Тај механички флаутиста је свирао, добошар је бубњао маршове, пловка је пливала, махала крилима, пила воду, кључала зрна жита итд. Све људе тих времена, па и владаре, одушевљавали су ти изуми.

Постојало је и механичко дете које је седело за стоцићем и писало. Лепо је, као право дете, умало перо у мастивници и целе реченице исписивало као прави ђак.

Неуморни и неисцрпни дух проналазача направио је и механичког пса који чува корпу јабука, уме да лаје и да чини све друго што и прави пас. Осим овога, проналазачи из старих времена направили су и целу механичку позоришну трупу која је играла неки идилнички комад.

РИБЕ ИЗГУБИЛЕ БИТКУ

Прошлог месеца у долини реке Каламазу, у Мичигену, стотине хиљада шарана водило је упорну и необичну битку — за окстанац. Шарани су познати по својој издржљивости, способности прилагођавања и живавости. Па ипак, битку су изгубили.

На обали реке Каламазу налазе се многобројне фабрике хартије. Отпацци из фабрика и хемикалије које се употребљавају приликом израде хартије отичу у реку. Ти отпацци, нарочито они органског порекла, везују огромне количине кисеоника из воде. Како се у последње време производња хартије нагло повећала, а самим тим и количина отпадака, рибе више нису имале довољно кисеоника. Зато су шарани у јатима стали да напуштају реку Каламазу и да се селе у речнице и потоке који се у њу уливају.

Ушћа побочних река била су убрзо закрчена рибама, које су се, пузећи једне преко других, гушиле због недостатка кисеоника. Ипак, прва јата која су упловила у свеже реке брзо су се повратила у живот. Али, нове, густо збијене групе које су бежале потискивале су их све више узводно. Тада је почео прави помор и слив реке Каламазу претворио се у велико гробље риба које су изгубиле битку са индустријом.

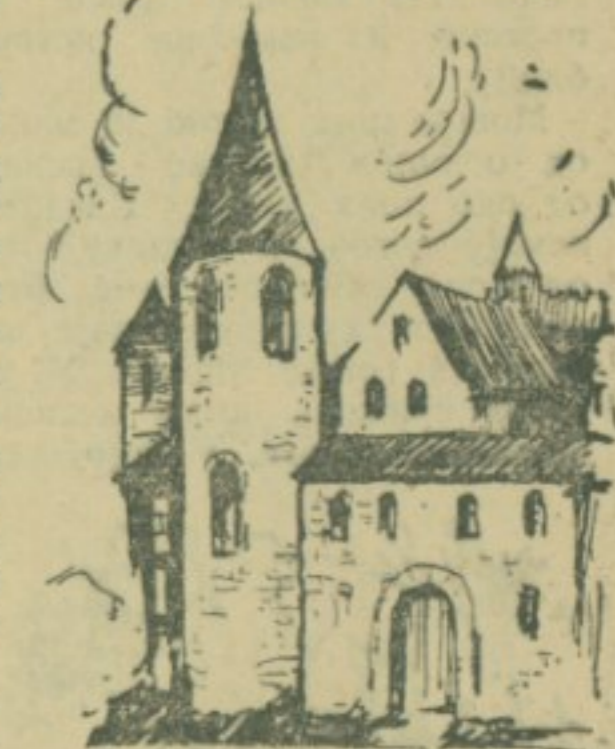
ДРАГОЦЕНА СТАКЛА ЗА ПРОЗОРЕ

Неколико векова пре наше ере људи су научили да праве стакло и кроз неколико векова направљени су од њега разни предмети. Али, оно што је најважније успели су да направе тек у 14 веку: стакла за прозоре, овеко господина херцега која су била врло примитивна.

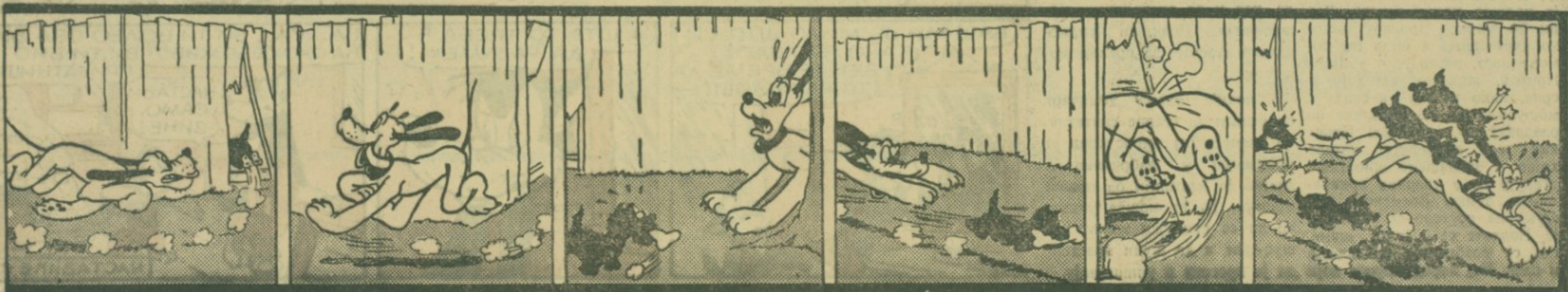
А дотле? — Разуме се, прозори су били обичне мале рупе, које су дети биле подносили, али зими, кад би кроз њих завејао ветар, у стану није било нимало пријатно, па чак ни у оним „чаробним“ замковима племића. Људи су се сналазили како су знали и умели. Прозорска окна затварали су масном хартијом, даокама, лискуном, кожом, воштањим платном и другим. Људи који су живели на југу правили су куће без прозора, у које је светлост продирала кроз тремове искићене стубовима.

Прва стакла за прозоре била су необична: округла парчад која су углављивана у одовне оквире. Куће с таквим прозорима више су личиле на затворе него на станове. Кроз та стакла није се могло ништа видети на улици нити јасно разабрати.

Поред свих тих недостатака, ипак су прва стаклена окна

одмах чим његова светлост отпутује извадити стакла из прозора и сместити их на одређено место на чување. Кад његова светлост дође, стакла се могу поново метнути. Дотле их треба чувати, јер су скупа и тешко се поправљају.

Спасавање ИЗ РАКЕТА У СЛУЧАЈУ НЕСРЕЋЕ

Неки научници којима је наша планета постала су више тесна, већ неколико година проучавају могућност међупланетарног лета. Када ће се то догодити, не може се рећи, али наука која се тиме бави — астронаутика — дошла је до значајних резултата.

Поред других проблема, астронаутика испитује и начине како да се спрече евентуални инциденти који се могу догодити док је ракета у покрету. У току путовања може да избије пожар или да искрене каква друга незгода, која би имала катастрофалне последице. Решење овог питања мора се наћи пре но што се пође на прво међупланетарно путовање, јер једна ракета стаје на милијарде динара, а да и не говоримо, о људским животима.

Кад нестане атмосфере...

Ракета за међупланетарни лет састоји се из три дела. Прва два су цилиндри у које је смештен мотор. Они имају зачтак да греју лео, такође цилиндар, у коме се налази посада, одбаци огромном брзином у васиону, с оне стране границе Земљине атмосфере. Чим се то догоди, ракета ће летети сама, без мотора, јер је добила потребну брзину којом наставља пут кроз васиону. А она два цилиндра, пошто су испунила свој задатак, одвојиће се од пројектила и паће на Земљу.

Замислимо овакву слику: међупланетарни пројектил који је изашао ван утицаја Земљине теже, мирно, без икаквог шума и потреса, лови бесконачним звезданим простором. Посада у кабини осећа се сасвим пријатно. Она, додуше, живи под вештачким притиском, у вештачки створеној атмосфери јер организам иначе не би могао нормално да функционише. Одједном, зачује се експлозија.

Један прозорчић, који се састоји од специјалног двоструког стакла, с треском се отворио. У једној јединој секунди настао је судбоносан преокрет. Нестало је атмосфере која је владала у кабини и притисак је одједном сведен на нулу. Посада се нашла у смртној опасности, изложена немилосрдном утицају безваздушног простора празне и неме васионе. Ко ће сада љу-

ка звона слична онима која се употребљавају за подморска истраживања. Она су сувише гломазна за ракету. У питању је један други изум. Ево шта о њему каже његов проналазач др Браун:

„У тренутку кад посада примети квар на ракети, сваки њен члан мора одмах да притисне на два дугмета која се налазе с леве и десне стране сваког седишта. Тај покрет до-

дима да помогне? И да ли им се уопште може помоћи?

Спасоносна чаура

„Може!“ — одговарају научници који проучавају овај проблем. Смрт неће наступити истог тренутка кад се прозорчић на кабини отвори, тврде они. То се може догодити тек неколико секунди доцније, а тај мали размак времена између живота и смрти биће довољан да се предузму потребне мере. Нису у питању некаква међупланетарна „гњурка

носи спас. Чим се притисне на ову дугмад, из пода и с таванице излетеће две цилиндричне цеви и човек ће се одједном наћи у чаури у којој ће бити потпуно сигуран. У њој ће моћи нормално да дише, јер се у чаури налази резервни ваздух, а исто тако и уређај за стварање вештачке атмосфере.“

У томе се састоји Браунова чаура-спасилац. У њој се налазе сва потребна контролна дугмад, помоћу којих путник и даље може да врши све радње у ракети које је обављао и пре несреће. У чаури се налазе и електрични контакти, који су везани са централним електричним системом ракете. Тако посада, иако херметички затворена, може да предузме и остале мере у циљу коначног спасавања. Ракета ће, наравно, одмах бити управљена ка најближој планети или ка „међупланетарном острву“ где ће се извршити поправка пројектила. Ово „острво“ биће уствари вештачки Земљин сателит, који ће се изградити на Земљи, а поставиће се отприлике на 1700 километара дале-

ко од ње. Оно ће се окретати око наше планете, слично Месецу.

Опасност од пожара и експлозије

Замислимо сад да је ракета узлетела огромном брзином у васиону. Реактор ради пуном снагом. Али, изненада, долази до несреће. Гасоводе који снабдевају реактор захватио је пламен. Шта може да предузме посада из своје затворене кабине? Може ли да искочи на Земљу? Може ли да атерира? Како да се спасу људи и драгоцене машине?

Ако пожар избије одмах по одласку са Земље, спасавање је прилично лако. Прва два цилиндра, у којима је посада, док два откачена цилиндра падају на Земљу, ракета ће лако успети да атерира. Али, шта ће бити ако пожар избије кад се ракета већ буде нашла у међупланетарном простору?

Ни ово не задаје астронаутичарима много бригае, јер је опасност од пожара и експлозије у том случају веома мала, зато што се ракета тада налази у „слободном лету“ и мотор не ради. А да би дошло до експлозије, требало би да се истовремено расприну гасни резервоар и резервоар за течни кисеоник и азотну киселину. Једино у том случају наступило би потпуно разарање пројектила.

Искакање из ракете

У току лета ипак може да се догоди да је једини могући начин спасавања из ракете — искакање.

Према мишљењу стручњака и на основу досадашњих испитивања, и овде ће добро послужити изум др Брауна, његова чаура-спасилац. Кад на ракети избије пожар или дође до какве друге несреће, притиском на дугме човек ће се наћи затворен у чаури. Но, ако је ракета у пламену, човек ће морати да искаче. Да би то могао да изведе, он има да притисне на још једно дугме. Тада ће чаура бити испуњена као граната из топа, тако да ће се човек вратити на Земљу, и то сасвим сам. Нарочити падобран успориће падање чауре, док ће један други уређај утицати да приликом спуштања на Земљу ударац не буде сувише јак.

Ако се догоди да чаура падне у море, она ће пливати усправно, док ће један предајник аутоматске радио-станице, који се налази у самој чаури, сигнализирати станицама на земљи да пошаљу хитну помоћ.

ВЕРОВАЉИЛИ ИЛИ НЕ...

„НАДРЕАЛИЗАМ“ БОЛИВИСКИХ ИНДИЈАНАЦА

Већ више од 400 година Индијанци из бразилијанског племена Чамакоко тетовирају своја лица. Тетовирање је, додуше, познато и омиљено код многих примитивних племена, па чак и код појединаца из културнијих земаља. Међутим, начин на који Чамакоко-Индијанци тетови-

лику корњачу. Изгледа, бар такво је мишљење његових савременика, да се орлу од Есихилове главе учинило да је камен и он је испустио корњачу да би је ударом о камен у-смрти. Корњача је тала Есихилу на главу и тако га тешко повредила да је он од залобних озледа ускоро умро.

УЛИЦА—РАЗВОЈЕ ЗА ДВА МОРА

Енглески град Далеј сграђен је на врху једног веома благог брежуљка, тако да главна улица, која пресеца читав град, води најпре благом узбрдицом, а затим се спушта низ падину благог брежуљка. Киша која пада на Далеј и његову главну улицу сива се низ обе падине брежуљка и отиче у две реке, од којих једна даје своју воду Атлантском Океану, а друга Северном Мору.

рају своје лице не може се наћи ни у једном другом племену. Наиме, они сви без изузетка тетовирају на лицу још један пар очију и још једна уста.

ГВОЖЂЕ КОЈЕ НЕ РЂА

У Нурвару, у Индији, налази се један стари гвоздени, примитивно израђени топ, дуг око осам метара, који већ 400 година лежи на отвореном простору, изложен киши, снегу и сунцу. Па ипак, за то време на њему се није појавила чак ни најмања мрља рђе.

„ХЛАДНА“ ПОРОДИЦА

У Форт Уорту, у Тексасу, живи породица Џека Фроста, чије презиме преведено на наш језик значи „мраз“. Синови Џека Фроста имају имена која потпуно одговарају њиховом презимену: Сноу, Дју и Хавајт, што значи снег, роса и бели.

НЕОБИЧНА СМРТ ВЕЛИКОГ ДРАМАТИЧАРА

Есихил (525—456 пре наше ере), отац грчке драме, умро је у седамдесетој години, и то на необичан начин. Стари драматичар имао је велику, потпуно ћелаву главу. Једнога дана кад се Есихил налазио у пољу, изнад његове главе прелетео је орао који је у кљуну носио једну вели-

каназ, уловио је једном приликом младог алигатора. Током времена алигатор се толико припитомио да се готово није одвајао од свог господара, који га је научио да, упрегнут као коњ, вуче мала „лака колица“.

ПРИПИТОМЉЕНИ АЛИГАТОР

Фармер Х. Ц. Кампбел из Хот Спринга, у америчкој савезној држави Ар-

Мошус

На обронцима Хималаја, на висини од две до три хиљаде метара, у дивној природи, међу шареним цветовима рододендрона живи мала мошус-срња. Та животиња живела би на миру да не даје људима најјачи природни мирис који је икад постојао — мошус. Ради тога мириса људи је прогоне и немилеце истребљују.

Мошус-срња знатно је мања од обичне. Достигне висину од око пола метра. Сридахи немају рогове и разликују се од срња само по томе што имају два дуга зуба, која им вире из горње вилнице. У утроби сридахи имају кесицу, величине ораха, у којој се

је издаје, мошус-срња има још једну слабост — воли музику. Ловци их често свирају из скровишта и затим убијају.

Треба имати у виду високу цену мошусовог зрнења да би се схватило шта све људи чине да би дошли до њега. Килограм мошуса плаћа се преко хиљаду долара. Кад би у фабрике могао да стигне у свежем стању, килограм би вредео и осамдесет хиљада долара. Каравани ловаца који се враћају из планина осећају се по мирису надаљко. Честих нападају разбојници и отимају им драгоцене плен. Притом се губе људски животи због неколико зрна мошуса.

Највише се цени тонкин-мошус са Хималаја, а затим кабардински мошус из Кине и Сибира. Боја зрнења креће се од жуте до пурпурно црвене. Најјачи мирис дају животиње уловљене у пролеће.

Рачуна се да се годишње улови око сто хиљада мошус-срња и сридаха. Право је чудно како ова животиња већ одавно није истребљена. Мирис сличан мошусу добија се и од америчког мошус-пацова, као и од аустралиске мошус-патке. Ипак, ти мириси далеко заостају за правим мошусом.

У новије време хемичари су успели да створе синтетички мошус. Тај мирис сада се производи у фабрикама и знатно је јефтинији од правог мошуса. То ће можда учинити да се продужи живот мошус-срње и да људи престану да је прогоне и уништавају.

налазе зрна мошуса. Једно једино такво зрнце може да да мирис милионима кубних метара ваздуха.

Мирис мошуса тако је јак да се увек може осетити куда је прошао мошус-срња. Ловци по мирису пронађу његово скровиште, а онда га, помоћу паса, истражују и убијају. Притом, наравно, страдају и срње, иако немају кесицу с мошусом, јер се издаљко не разликују од сридаха. Понекад се приређују читаве хајке и заплашене животиње утерују се у унапред припремљене замке. Временом, мошус-срње постале су опрезније. Повлаче се у густе шуме, где су безбедније од ловаца и паса. Но, поред мириса који

Животице!

Дајемо вам податке о једном нашем познатом песнику. Дакле, читајте само пажљиво:

Рођен је у Мостару 27 маја 1868, а умро у Мостару 2 фебруара 1924. Радио је у трговини свога оца, а после је учио трговачку школу у Љубљани и Трсту. Не савршивши школе, 1883 вратио се у очеву радњу. Кад је стекао признање као песник, одао се искључиво националном раду и књижевности.

Био је вођа читаве групе младих напредних људи. Уређивао је књижевни часопис „Зора“ (1896—1901), оснивач је дилетантског позоришта, певачког друштва „Гусле“. Активно је радио у Просвети, био је члан редакције „Народа“. На почетку Првог светског рата узет је за таоца, али је ускоро због болести пуштен. Због родољубивих песама два пута је оптуживан.

Прве стихове објавио је 1887 године у децембру листу „Голуб“. Ускоро је постао сарадник „Босанске виле“ и осталих књижевних часописа. За живота је издао шест свезака „Пјесаме“. После смрти било је неколико издања његових песама.

Написао је и четири драмолета у стиху. (Под маглом, Хасанагиница, Анђелија и Сунце (остало у рукопису)). Прва два драмолета приказивана су са много успеха. Много је преводио немачке песнике.

Он је један од најпопуларнијих наших песника.

(Алекса Шантић)

Величина мозга код човека и животиња

По мишљењу неких научника, највећи мозак имају човек, кит и слон. Тако су неки стручњаци утврдили да је један кит имао мозак тежак седам килограма, а други пет килограма. Мозак слона може бити и тежи од пет килограма. У хамбургској збирци постоје два слоновска моза од којих је један тежак 4.990, а други 4.645 грама. Што се тиче људи, установљено је да је мозак код мушкарца тежи него код жене. Тако је просечна тежина моза код човека од 1.280 до 1.460 грама, а код жене 1.140 до 1.340 грама. Ретки су мозгови код људи који су тежи од два килограма, као што је био мозак књижевника Тургењева, који је био тежак 2.012 грама.

ХАРТИЈА ОД ПИРИНЧАНЕ СЛАМЕ

Пиринач је народна храна Кинеза, али га они не користе само у ту сврху, него од сламе стабљике праве као снег белу хартију. Најпре се слама простре по пољу и четрнаест дана полива водом, а затим се баца у јаму ископану у земљу, у коју је пре тога нагут зашени креч. Када креч изризе меке делове сламе, онда се у јаму утера во који сламу изгази. Изгажена слама поново се простре по пољу полива водом, а затим баца у јаму, где је во још једном изгази. После тога та се маса пакује у вреће које се ставе у воду, да вода добро испере сламу. Иза тога остају чиста дрвенаста влакна, која се употребљавају за производњу хартије.

ПОРЕКЛО КЕСТЕНА

Кестен је пореклом из Персије, а гајио се и у Кини. Из те две земље пренесен је у остале крајеве света. Име је добио по месту Кастану у Тесалији у Грчкој, где га је био у изобиљу. Расте доста и у нашој земљи. Успева свуда где и винова лоза и кукуруз. Кестен тражи топлу, дубоку и пропустљиву земљу. Крупне сорте успевају само у топлим крајевима. Дрво му је лепо, високо и израсте и преко 20 метара. Може да живи 100 година. Његово дрво добро је за гориво и за израду разних предмета. Цвета у мају. Плод се дели на крупан и ситан. Веома је укусан, а jede се печен и куван. Негде се меле, па се његово брашно меша са житним и од тога се прави хлеб. Има доста скроба, па се од њега пече и ракија.

КОМПАСНЕ БИЉКЕ

Биљке имају разноврсна својства, па није чудо што има неких које су прави „компас“. Наиме, компасне биљке су оне чије лишће стоји усправно. Лисне површине окренуте су једна према истоку, а друга према западу, док ивице стоје у правцу север—југ. Ове биљке називају се још и меридијанским, јер заузимају правац меридијана. Таквим постављањем листова избегава се јака сунчева светлост у подне, а прима се слабија светлост са истока и запада. Код компасних биљака нема разлике између лица и наличја.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ОТКЛАЊАЊЕ ШТЕТНОГ ДЕЈСТВА РЕНТГЕНСКОГ ЗРАЧЕЊА

Два француска лекара изнела су занимљиве резултате својих испитивања у погледу отклањања штетног дејства рентгенског зрачења на организам. Они су своја испитивања вршили на пацовима и том приликом утврдили да је штетно дејство знатно слабије ако животиња пре зрачења прими инјекције стрептомицина и хематопојетина. Уколико се јаве неке последице, оне се лако могу отклонити лечењем истим антибиотцима. Колики је успех постигнут употребом ових антибиотика види се најбоље по томе што су пацови који пре зрачења нису примили инјекције убрзо утинули.

ЦЕПНЕ МАРАМИЦЕ ОД ХАРТИЈЕ

Јапанци одавно имају лоше мишљење о једној од најпотребнијих ствари свакодневног живота — марамици. Они сматрају да је она нехигијенска баш зато што се прави од тканине. По њиховом мишљењу, хартија је много погоднија за ту сврху, јер се након употребе може бацити. Изгледа да су сада и у Америци прихватили ово мишљење, јер се на тржишту у последње време појавила велика количина хигијенских марамица од хартије. У мексико, од које се прави хартија, стављају се извесна једињења амониака и хлорофила која уништавају бактерије и гљивце, а исто отстрањују сваки мирис. Ове марамице продају се у облику ролни, које садрже 150 комада марамица зеленасте боје.

СЕЛЦИЦЕ СЕ СВЕ МАЊЕ СЕЛЕ

Ове јесени, више него ранијих година, европски орнитолози запознали су да се чворци и дроздови у све мањем броју селе на југ. Ово, наравно, не значи да се код ових птица угасио нагон за сељењем, него „да су се оне навикле на лаке животне услове у цивилизованом свету“. Њихови љубитељи обезбеђују им обилату трпезу у кућинама за птице, поставља-

ним у парковима и баштама, па су се оне због тога олењиле за путовање. Чак и роде и неке врсте ласта остају и преко зиме у северним крајевима. Пошто не оскудевају у храни, оне се нерадо излажу тешком јесењем путовању од више хиљада километара.

КОЛА — „ЈЕДРИЛИЦЕ“

Многи не знају да су змајеви, које деца радо пуштају на ветру, пореклом из Кине и да је половином 19 века покушавано у Енглеској да се они употребе за погон кола. Кола су била лака, јер тадањи путеви нису били ни приближно добри као данас. То је, уствари, била нека врста једра, само што је улогу једра у овом случају узео змај. Међутим, како дрвеће и друге препреке нису увек допуштали да ветар дува у „једро“, постигнути су слаби резултати. Чињенице су проба и са два змаја, али ни тај покушај није дао резултате, јер, како пут никад није био стално прав, управљање је било немогуће.

НЕКОЛИКО ПРОНАЛАЗАКА ЗА ДОМАЋИНСТВО

У низу техничких новина које служе у домаћинству појавили су се и душеци и јастуци од растресите гуме, меке као перје, која не увлачи у себе праšину. Новина су и зимски покривачи од сасвим танког фланела протканог електричним жицама, а регулатором који не допушта да топлота пређе 35 Целзијевих степени.

ХИГИЈЕНСКИ ЗНАЧАЈ БРАДЕ И БРКОВА

Лекари су у последње време посветили велику пажњу истраживању хигијенског значаја браде и бркова. Утврђено је да они претстављају неку врсту „филтера“ који спречава да прашина која лебди у ваздуху не продре у уста. Ношење бркова и браде од нарочитог је значаја за оне који су због свог позива стално изложени праšини као што су рудари и зидари. Сем тога, примећено је да особе које носе бркове и браду већином имају здраве зубе.

НЕОБИЧАН БИЦИКЛ

Један Француз конструисао је недавно необичан бицикл. Он се од досадашњих разликује по томе што возач помоћу педала покреће предњи точак, док задњим даје правац. Преимућство овог бицикла је у томе што је, због кратког рама, знатно лакши од ранијег и што нема ланца за пренос погона.

СПРАВА КОЈА КОНТРОЛИШЕ ПОЧЕТНИКЕ НА КЛАВИРУ

Конструисан је један апарат који се може монтирати на сваки клавир, а служи за контролу да ли је једна нота у скали отсвирана тачно или не. Овај апарат служи за почетнике који тек уче свирање. Кад је нота добро отсвирана, упали се мала лампица за одговарајућу ноту, а ако је отсвирана погрешно, онда зазвони звонце.

НОВА ПИКАРОВА ПОДМОРНИЦА

По замисли професора Пикара, тршћанског бродоградилешице гради једну специјалну подморницу за испитивање морских дубина. Дужина те подморнице биће 15, а ширина 3,5 метра. Подморница ће бити снабдевана најмодернијим уређајима за испитивање и проучавање живота у мору и морског дна.

ОД ДИЖОНА ДО БЕЗАНСОНА — НА РУКАМА

Француски артиста Етјен Маркези поставио је недавно рекорд у ходању на рукама. Стазу од 210 километара, од Дижона до Безансона, он је прешао за 20 дана, што значи да је дневно прелазно просечно 10,5 километара, или отприлике један километар на час.

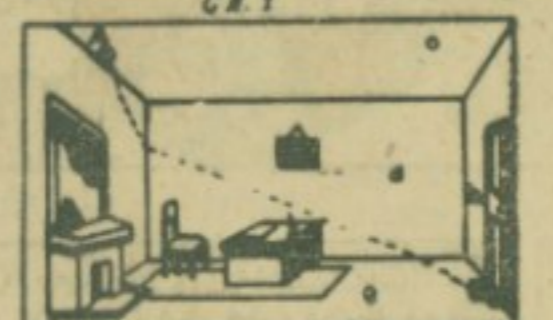
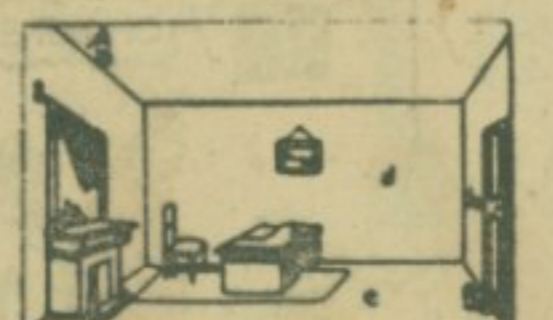
„ЗВУЧНИ РЕЧНИК“

Недавно је израђен аутомат који ће много помоћи онима који сами, из књига, уче неки страни језик. Довољно је да се у аутомат убаци картон са питањем, после чега он, преко гласноговорника, одговара како гласи та реч на језику који се учи и како се она правилно изговара.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

НАЈКРАЋИ ПУТ

У соби која се види на овом цртежу у тачки А налази се један паук који жели да што брже побегне из собе. Једини отвор кроз који паук може да изиђе налази се испод врата, у тачки Б. Којим ће путем паук најбрже стићи до те тачке?

ЗА НАШЕ ЖЕЛЕЗНИЧАРЕ

Сваког дана из града Х полазе за град У четири путничка воза. Они полазе тачно сваких шест часова и потребна су им двадесет четири часа да пређу отстојање од Х до У. Исто тако, свакодневно и у исто време полазе из града У за град Х четири путничка воза, који такође

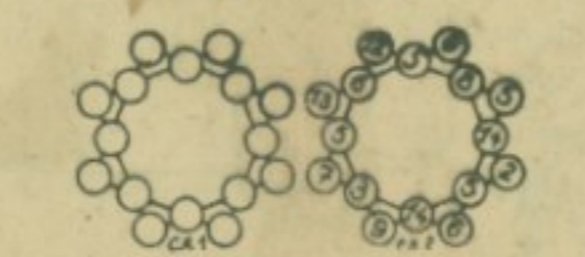
прелазе ово отстојање за 24 часа.

Ако поћете једним од тих возова, колико ћете путничких возова срести на путу од једне вароши до друге?

За слабије математичаре дајемо одговор: ако полазите, на пример, из града Х, кроз три часа сусрешћете један воз који иде из У, следећи кроз шест часова итд., свака три часа по један воз. У свему, сусрешћете седам возова. Ако рачунате и воз који ће стићи у Х када ви будете кренули, као и онај који ће поћи из У када будете стигли, сусрешћете у свему девет возова.

ЗБИР = 30

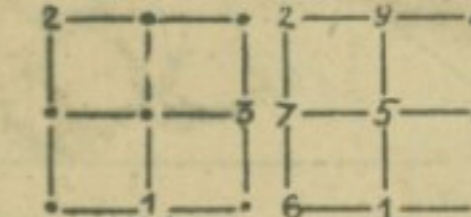
Бројеве од 0—15 испишите тако да у круговима збир буде у сваком реду 30. Бројеви исписани у круговима који се налазе у угловима квадрата такође треба да дају исти збир. Напомињемо да се један исти број може употребити и на више места. Да бисте могли да проверите своје

решење, дајемо вам на слици 2 тачан одговор овог задатка.

ЗА ДОПУЊАВАЊЕ

На нашој слици видите исписане неке цифре, док су појединачна места остала

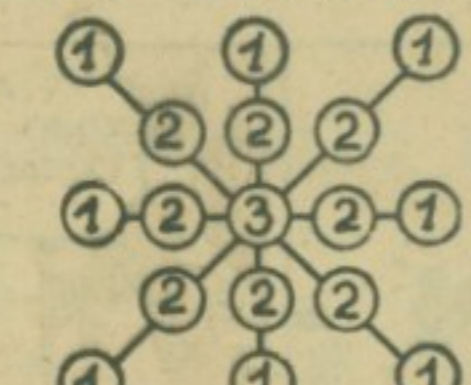

празна. Покушајте да наместо ових тачака ставите цифре, с тим да у свим правцима, уздуж и попречно, збир буде петнаест. Али пазите: смеће да употребите, и то само по један пут, цифре од 4 до 9.

Покушајте и свакако ћете успети у томе. Ако баш не можете, погледајте слику 2.

ЧЕТИРИ ПУТА ИСТА РЕЧ

У сваком од ових 17 кружића исписан је један број.

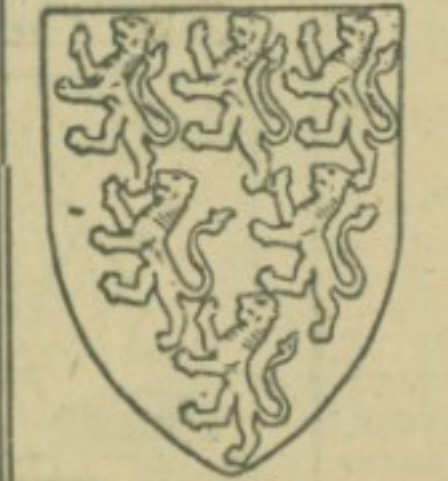

Ако те бројеве замените словима (истом броју одговара увек исто слово) онда ћете добити четири пута исту реч.

Ако не можете да погодите, рећи ћемо вам: 1=п; 2=о; 3=т. Према томе, добијате реч — потоц.

Јестели већ чилига...

...први грб познат у историји био је израда клавирских дирки. Мада се данас дирке израђују и од пластичног материјала, за концертне клавире употребљава се искључиво слоновача, јер се дирке начињене од ње никад не загревају.

бени дар своје зету Јеферију Платанцетету.

...помоћу циновског телескопа опсерваторије у Паломару недавно је откривено најбрже небеско тело северног неба. Сматра се да је то неки необични астероид или мања планета. Небески „рекордер“ у брзини налазио се у тренутку откривања у близини сазвежђа Велики Медвед.

...четрдесет и седма година наше ере била је најдужа година за коју се зна. Наиме, те године Јулије Цезар заведе свој календар по коме је 47 година имала 445 дана и била подељена на 15 месеци: мартинус, априлис, мајус, јунус, јулиус, септисилс, септембер, октобер, новембер, интеркалариус I, интеркалариус II, децембер, јануариус, фебруариус и мерседониус.

...у Бурми расте биљка падаук која увек процвета уочи обилних киша које су рађене олујом и грмљавином.

...слонова кост је најбољи материјал за израду клавирских дирки. Мада се данас дирке израђују и од пластичног материјала, за концертне клавире употребљава се искључиво слоновача, јер се дирке начињене од ње никад не загревају.

...четрдесет и седма година наше ере била је најдужа година за коју се зна. Наиме, те године Јулије Цезар заведе свој календар по коме је 47 година имала 445 дана и била подељена на 15 месеци: мартинус, априлис, мајус, јунус, јулиус, септисилс, септембер, октобер, новембер, интеркалариус I, интеркалариус II, децембер, јануариус, фебруариус и мерседониус.

...у Бурми расте биљка падаук која увек процвета уочи

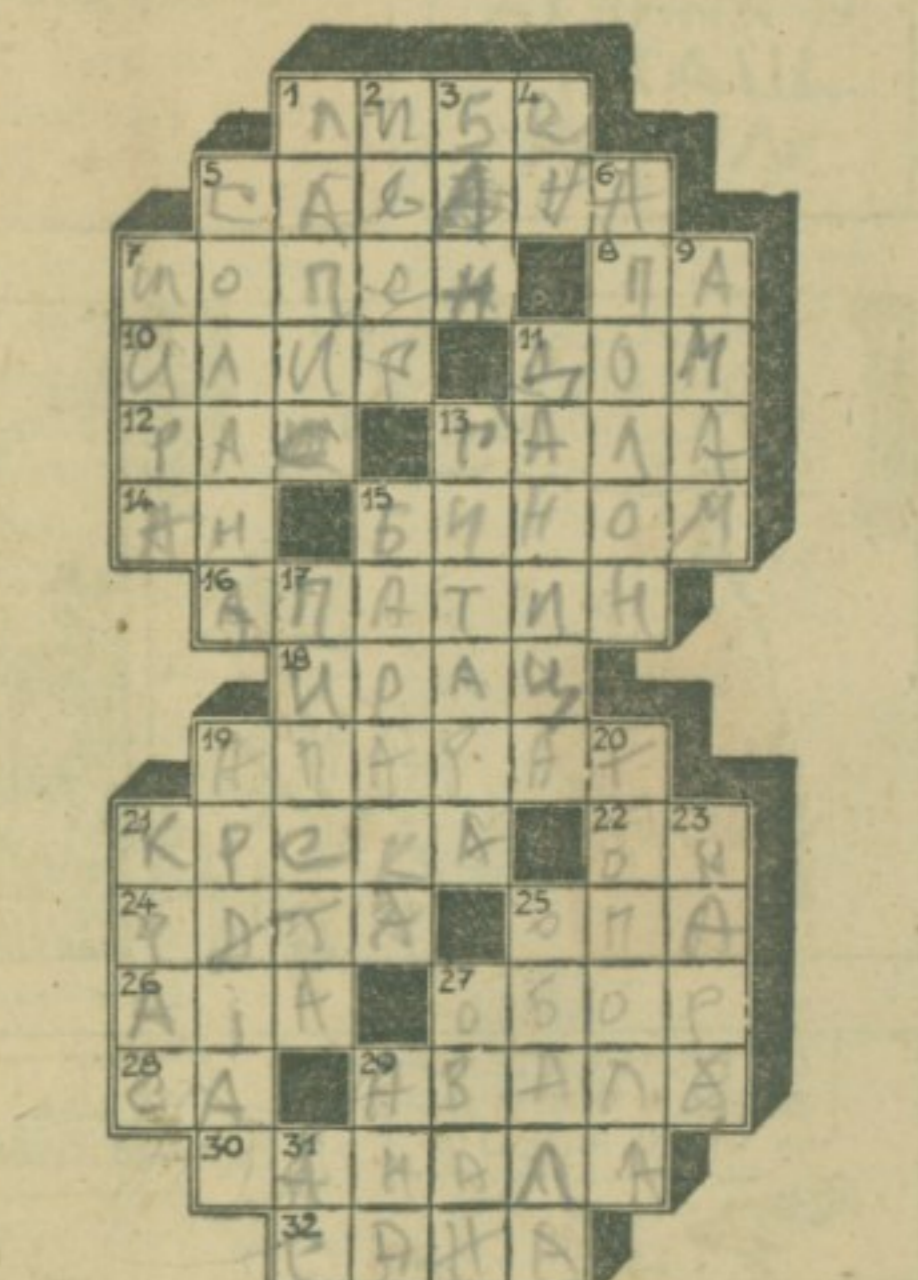

обилних киша које су рађене олујом и грмљавином.

ВОДАВАНО

1) притока Рајне; 2) сува област покривена високом еравом; 3) чувени пољски композитор (1810—1849); 4) свеза; 5) староседелац Балканског Полуострва; 6) кућа, откишце; 7) престоница старе ерпске државе; 8) спечато; 9) град у Војводини; 10) становник једног острва на северу Европе; 11) машина, справа; 12) наш рудник угља; 13) јединица за мерење електричног отпора; 14) део отплате; 15) митолошка богиња земљорадње и сточарства код старих Римљана; 16) лука у Израелу; 17) тор за свиње; 18) предлог; 19) планина крај Београда; 20) врста папрати; 21) оледа.

Усправно: 1) камен који се употребљава за заустављање крви; 2) отпадак дрвета; 3) митолошки бог пастира и стада; 4) слово латинице; 5) место на обали мора удешено за добијање соли; 6) Зевсов син, митолошки бог лепоте и мудрости код старих Грка; 7) сок добијен цељењем грожђа; 8) турско купатило; 9) алманах који је уређивао Вук Карашић и у коме је објављено његово дело о Првом устанку; 10) музички инструмент; 11) приземна зграда од дрвета; 12) медицински инструмент; 13) висораван у Бурми; 14) врста дрвета; 15) карст, крш; 16) француски револуционар и новинар; 17) рива; 18) домаћа животиња; 19) права позната немачка песничка из 11 века; 20) мера за површину.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водаравно: 1) се; 2) лупа; 3) физика; 4) магарони; 5) ала; 6) Ват (Демс); 7) ту; 8) Ин; 9) ла; 10) номади; 11) Нева; 12) талони; 13) бе; 14) Ад; 15) та; 16) ара; 17) рад; 18) механика; 19) Нишава; 20) лига; 21) ка.

Усправно: 1) суза; 2) Епир; 3) Дика; 4) аков; 5) Фалуи; 6) анали; 7) мат; 8) Ита; 9) имела; 10) народ; 11) она; 12) дан; 13) терен; 14) Итака; 15) Ваи; 16) ада; 17) Ахил; 18) рива; 19) ашк; 20) нате.

Коју је одговор
шачан

1) Први кривични законик после Првог устанка написан је:
1815
1804
1807

2) Бишево је:
језеро
планина
острво

3) Винтгар је име језнога: књижевника теснаца минерала

ОДГОВОРИ

1) Прота Матија Ненадовић саставио је 1804 године први кривични законик у Србији после Првог устанка. Овај законик одобрила је скупштина Ваљевске нахије 5 маја 1804 године, а убрзо је почео да важи за целу земљу.

2) Бишево је мало острво на источној страни Јадранског Мора, а налази се југозападно од острва Виса. Дуго је 4 километра а широко 2, док му површина износи 6,7 квадратних километра. На њему има много пећина од којих је најдужа пећина Медведина, а најлепша Плава Шпила. Главно место је Бишево.

3) Винтгар је диван теснац на малој речици Родовци код Бледа. То је најромантичније место у околини Бледа, а удаљено је од њега свега један час.

